

پیشگیری از سرقت اموال عمومی
(مطالعه موردی سرقت کابل‌های برق و تجهیزات شبکه‌های
برق‌رسانی خرم‌آباد ۱۳۸۵-۱۳۸۶)

سرهنگ مجید الماسی^۱

چکیده

تخریب و سرقت شبکه‌های توزیع برق در حال حاضر یکی از جرائم شایع در سطح کشور و از جمله در استان لرستان است. به‌علت طراحی غلط محیطی شبکه‌های توزیع برق و گسترش آماج بزه در سطح شهر و روستا و وجود بزهکار برانگیخته، به‌علت افزایش منافع ناشی از این سرقت در اثر افزایش قیمت فلزات مخصوصاً فلز مس، اقدامات پیشگیرانه انتظامی تاکنون در جهت پیشگیری از وقوع این جرم چندان موفق نبوده است. تخریب و سرقت شبکه‌های توزیع علاوه بر ایجاد خاموشی و قطع برق و هزینه‌های ناشی از نارضایتی مردم و مسئولان، موجب خسارات زیادی به شرکت‌های توزیع برق وارد شده که جبران آن برای این شرکت‌ها به‌راحتی ممکن نیست و باعث می‌شود شرکت‌های توزیع برق به‌جای توسعه و نوسازی و تعمیر و نگهداری شبکه‌های توزیع برق، اعتبارات خود را صرف بازسازی شبکه‌های سرقتی کنند.

واژگان کلیدی: پیشگیری وضعی، پیشگیری اجتماعی، پیشگیری انتظامی، سرقت، اموال دولتی.

مقدمه

سرقت یکی از جرائم مهم و شایع جوامع بشری است که به‌شدت امنیت عمومی را به مخاطره می‌اندازد و پیشگیری از وقوع جرائم، حسب قانون، به‌عهده قوه قضائیه و

^۱ دانشجوی دوره سوم کارشناسی ارشد انتظامی.

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام و ذکر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

نیروی انتظامی است. سرقت کابل و تجهیزات شبکه‌های توزیع برق یکی از مصادیق سرقت اموال دولتی است که تقریباً از سال ۷۷ شروع و در حال حاضر نیز به سبب گران شدن فلزاتی چون مس و آلومینیوم، در حال افزایش است. سرقت کابل‌های برق و تجهیزات برق‌رسانی به علت اهمیت موضوع و گسترش و وسعت آن، می‌تواند امنیت و آسایش عمومی جامعه را به مخاطره اندازد. از طرفی امنیت، تولید جمعی و محصول مشترک دستگاه‌های مختلف است و نیروی انتظامی نیز وظیفه حفظ وضع موجود را دارد. احداث شبکه‌های توزیع برق به صورت هوایی و ساختار پایه‌های سیمانی، پلکانی و گسترش این نوع شبکه‌ها در خیابان‌ها و جاده‌ها و شهر و روستا و سهولت دسترسی به آن، فرصت ارتکاب به جرم سرقت این تجهیزات را برای بزهکار برانگیخته فراهم کرده است. از آن‌جا که طی چند دهه اخیر پیشگیری از جرم به نسبت کیفردهی، درمان و بازپروری، از نتایج بسیار خوبی در کشورهای گوناگون برخوردار بوده و موجب کاهش هزینه‌های مادی و معنوی شده، هم‌اکنون این مهم به یکی از جدی‌ترین راهبردهای مورد نظر دولت‌ها تبدیل شده و به همین منظور اعتبارات قابل ملاحظه‌ای را به این امر تخصیص داده‌اند. پیشگیری از جرم و بزهکاری دارای انواع متعدد است، ولی نظریه‌پردازان عمدتاً بر این باورند که در سه سطح پیشگیری نخستین، دومین و سومین و با رویکردهای کیفری، وضعی، اجتماعی و یا تلفیقی، قابل طرح و اجرا است. در این نوشتار ضمن تعریف مفاهیم مذکور سعی شده است راه‌های پیشگیری از سرقت کابل‌های برق و تجهیزات برق‌رسانی با استفاده از بررسی‌ها و مطالعات به عمل آمده ارائه شود.

رویکرد جهانی به پیشگیری از بزهکاری

نتایج مطالعات صورت‌گرفته حاکی از افزایش میزان جرائم به‌ویژه در جوامع شهری است، به‌گونه‌ای که جرم به منبع عمده نگرانی و دغدغه دولت‌ها و مردم تبدیل شده است. نتیجه یک تحقیق بین‌المللی که در دوازده کشور صورت گرفته است، از افزایش رشد جرائم، به‌ویژه جرائم علیه اموال در مناطقی که با درصد بالایی از بیکاری

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

مواجه هستند، حکایت دارد. البته رشد مصرف مواد مخدر و جرائم خشونت آمیز در این مناطق درصد بالایی به خود اختصاص داده است. طبق گزارش دبیرخانه سازمان ملل متحد، میزان رشد سالانه جرم‌های گزارش شده بالغ بر ۵ درصد است که از رشد جمعیت و نیز از رشد اقتصادی بیشتر کشورهای جهان افزون‌تر است (ابراهیمی، ۱۳۸۳، ۲).

در همین ارتباط و به‌عنوان نمونه می‌توان به کشور بلژیک اشاره کرد. افزایش بودجه پیشگیری از جرم در کشور بلژیک از ۵ میلیون فرانک در سال ۱۹۸۹ به ۱/۷ میلیارد فرانک در سال ۱۹۹۶ افزایش یافته است. همچنین اختصاص بودجه صدمیلیون دلاری به برنامه‌های پیشگیری از جرم در برخی از کشورهای پیشرفته و وجود حدود بیش از ۲۴۴۰۸۹ سایت اینترنتی (جغشایی و دیگران، ۱۳۸۰) ویژه پیشگیری از جرم و همچنین چاپ و انتشار بیش از چهارهزار کتاب و پایان‌نامه در این خصوص در کتابخانه ملی کشور بلژیک از نشانه‌های توجه جدی به این امر مهم در سطح جهان است. در ارتباط با همین رویکرد از سوی دولت‌هاست که باتمز و ویلفر مدعی‌اند که در طی ۲۰ تا ۳۰ سال اخیر، در بسیاری از جوامع غربی یک جنبش عمومی که از طرف دولت یاری می‌شود، برای توسعه یک گروه از فعالیت‌های سازمان‌یافته، تحت عنوان پیشگیری از جرم، به وجود آمده است.

پیشگیری؛ یک مسئولیت ملی و همگانی

مقام معظم رهبری در ملاقات فرماندهان ناجا در مورخه ۸۳/۷/۱۵ به موضوع پیشگیری از جرم توسط نیروی انتظامی در کنار دیگر بخش‌ها تأکید فرمودند و در ضرورت مهم بودن موضوع پیشگیری از جرم بیان داشتند: «بهداشت در همه‌جا بر درمان مقدم است، زیرا هم مقرون به صرفه است و هم موفقیت‌آمیزتر است. اگر فرض کنیم نیروی انتظامی هم در این زمینه وظایفی دارد (که دارد) تحقق پیشگیری از جرم به‌وسیله نیروی انتظامی با حضور مقتدرانه است، یعنی مأمور شما وقتی در یک منطقه‌ای راه می‌رود، همین حضور، خود بخش مهمی از پیشگیری از جرم را انجام می‌دهد و

هرگونه استاده از این مطالب قطب‌با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

وقتی یک کلانتری در جایی افتتاح می‌شود، هم این جور است». در این رهنمود تأکید بر اصل تقدم بهداشت بر درمان، مقرون به صرفه بودن (به لحاظ مادی و معنوی)، موفقیت‌آمیز بودن پیشگیری با حضور مقتدرانه در عرصه پیشگیری از جرم، بیش از هر چیز نشانگر اهمیت پرداختن به این موضوع و اولویت داشتن آن در برنامه‌های کلان کشور است. رهبر معظم انقلاب در بخشی دیگر از سخنانشان با توجه به موضوع پیشگیری از جرم، با تأکید بر این نکته که پیشگیری از جرم صرفاً به‌عده نیروی انتظامی نبوده و دیگر بخش‌ها نیز در این امر مسئول هستند، فرمودند: «اگر فرض کنیم پیشگیری از جرم، که در قانون اساسی وظیفه قوه قضائیه است، اما مخصوص آن نیست، همه دستگاه‌ها، دستگاه‌های قوه مجریه، می‌بایست در مجموعه خودشان پیشگیری و درمان و مقابله با جرم را مقدم بدانند و تا آن‌جا که می‌شود باید پیشگیری کرد. بهداشت در همه جا بر درمان مقدم است...». به این ترتیب، پیشگیری از جرم مقوله‌ای فرابخشی و ملی است و تمام بخش‌های حکومتی از جمله پلیس و همین‌طور مردم نیز در آن نقش دارند و همگان باید نسبت به این وظیفه مهم اقدام لازم و ضروری را انجام دهند. بدیهی است وقوع یک جرم تمام بخش‌های رسمی و غیررسمی کشور را به‌طور مستقیم و غیرمستقیم درگیر می‌کند؛ مخصوصاً جرائمی که جنبه عمومی دارند. بنابراین به‌طور طبیعی، همگان نسبت به آن مسئولیت خواهند داشت. به عبارت دیگر تمام نهادهای رسمی و غیررسمی و همین‌طور مردم، در برنامه‌ریزی و اجرای راهبردهای پیشگیری از جرم نقش و مسئولیت دارند.

تعریف لغوی و مفهومی پیشگیری از جرم

پیشگیری از جرم، جلوگیری از رخدادهای بد و ناخواسته معنا شده است (معین، ۱۳۶۰). جرم‌شناسان نیز پیشگیری از جرم را به دو گونه علمی تعریف می‌کنند.

الف- تعریف عام: در این تعریف پیشگیری از جرم هر اقدامی است که از ارتکاب جرم جلوگیری و در مقابل آن سد ایجاد کند. این اقدامات شامل جنبه کیفی

هرگونه استاده از این مطالب نظر با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

یا غیرکیفری است. بر اساس این تعریف هر اقدامی که علیه جرم و برای مقابله با آن طراحی شده باشد و موجب کاهش میزان بزهکاری و جرم شود، در حوزه تعریف عام پیشگیری قرار می‌گیرد.

ب- تعریف خاص: در این تعریف نقطه نظرات متفاوتی میان جرم‌شناسان وجود دارد که به آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. عده‌ای از جرم‌شناسان بر این باورند که پیشگیری از بزهکاری عبارت‌است از: وسایل و ابزاری که دولت و جامعه مدنی به منظور خاص مهار بزهکاری از طریق حذف یا محدود کردن عوامل جرم‌زا و یا مدیریت مناسب نسبت به عوامل محیطی (محیط طبیعی یا محیط اجتماعی) به کار می‌گیرند.

۲. برخی از جرم‌شناسان معتقدند که پیشگیری از جرم دربرگیرنده تدابیر و اقداماتی است که میزان بزهکاری را کاهش دهد، بدین صورت که از یکسو علل اثرگذار بر ارتکاب جرم را شناسایی کند و ازسویی دیگر ابتکارات مناسبی را برای مبارزه با این علل اعمال کند (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۱).

۳. گروهی دیگر نیز بر این باورند که پیشگیری از بزهکاری مجموعه اقدامات غیرقهرآمیزی است که برای تحقق هدفی ویژه یعنی مهار بزهکاری، کاهش احتمال وقوع جرم، کاهش شدت بزه در مورد علل جرائم اتخاذ می‌شود.

۴. عده‌ای دیگر نیز تأکید دارند که پیشگیری هر تدبیر سیاست جنایی است که هدف نهایی آن تحدید حدود امکان پیشامد مجموعه اعمال جنایی، از راه غیرممکن ساختن، دشوار کردن یا کاهش دادن احتمال وقوع آن‌هاست، بدون این‌که از تهدید کیفر یا اجرای آن استفاده شود (نیازپور، ۱۳۸۲).

انواع پیشگیری

در همین ارتباط جرم‌شناسان به انواع پیشگیری اشاره داشته و از نقطه نظرات متفاوتی در این خصوص برخوردارند که طرح و بررسی همه آن‌ها در حوصله این بحث نیست. اما یکی از مشهورترین این تقسیم‌بندی‌ها، تقسیم‌بندی کاپلان تحت عنوان

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

پیشگیری سه‌گانه است. کاپلان معتقد است که پیشگیری شامل سه سطح (مراحل اولیه، ثانویه، سومین) است.

در پیشگیری سطح اول (اولیه)، هدف آن است تا با بهبود شرایط زندگی افراد، از بزهکاری جلوگیری شود.

پیشگیری سطح دوم (ثانوی) به دنبال آن است که با به‌کارگیری تدابیر مناسب و با مواجهه‌های زودهنگام، از وقوع جرم افرادی که در شرایط بحرانی به سر می‌برند و احتمال بزهکاری از سوی آن‌ها وجود دارد، پیشگیری کند.

پیشگیری سطح سوم (سومین)، نیز سعی دارد با مداخله در بازسازی و اصلاح مجرمانی که مرتکب جرم شده و محکوم شده‌اند، از تکرار جرم آنان پیشگیری کند.

جان برایت نیز پیشگیری از جرم را به سه بخش پیشگیری کیفری، پیشگیری وضعیتی و پیشگیری اجتماعی تقسیم‌بندی کرده است. گسن بر این باور است که پیشگیری به آن دسته از تدابیر گفته می‌شود که اساساً از حوزه کیفری (پلیس و دادگستری) خارج باشد. به همین دلیل پیشگیری کیفری را در حوزه پیشگیری نمی‌داند (صفاری، ۱۳۸۰).

با توجه به آنچه در تعریف و انواع پیشگیری از جرائم گفته شد و نظر به بند ۸ ماده ۴ قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۲۷ تیرماه ۱۳۶۹) که وظیفه پیشگیری را برای نیروی انتظامی پیش‌بینی کرده است، به نظر می‌رسد این نیرو با رویکرد جامعه‌محوری در کنار دیگر نهادها و مراکز که مستقیم و غیرمستقیم در پیشگیری از جرم نقش دارند، قادر است با تکیه بر تحقیقات و مطالعات علمی به تدابیری دست یابد که در هر سه سطح پیشگیری در فرآیند یک تعامل علمی و اجرایی، نقش مؤثری ایفا کند.

درعین حال باید اضافه کرد که با وجود آن‌که طی سال‌های اخیر اقدامات پایه‌ای مناسبی در نیروی انتظامی در ارتباط با این موضوع طراحی شده و به مرحله اجرا درآمده است، اما با توجه به شرایط کنونی جوامع و تحولات مهم در عرصه‌های

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

فرهنگی و اقتصادی و سیاسی، رشد سریع و روزافزون دانش و فناوری ارتباطی، پیچیدگی جوامع و شیوه‌های بزهکاری، باید سرمایه‌گذاری بیشتری معطوف به مقوله پیشگیری از جرائم و بزهکاری شود، تا هزینه‌های مادی و معنوی ناشی از بزهکاری، که برای حفظ سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی ضروری است (فوکویاما، ۱۹۹۵)، کاهش یابد.

نقش پلیس در انواع پیشگیری از جرم و بزهکاری

بی‌تردید پلیس با کنار نهادن شیوه‌های منسوخ دهه‌های پیشین و با رویکرد نوین اجتماع‌گرایی و مشارکت‌مداری، در عین رفتار قاطع و سریع در مقابله با مجرمان حرفه‌ای، می‌تواند در راهبردهای پیشگیرانه و علمی به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم شرکت جسته و در راستای این برنامه کلان ملی، نقش قابل توجه و مؤثر خود را عملی سازد. در مجموع پلیس به‌غیر از مداخله در پیشگیری کیفری، در دو بخش دیگر نیز قادر به اجرا و یا مشارکت در برنامه‌های علمی پیشگیری از جرم است:

۱. **پیشگیری وضعی یا موقعیتی:** از نگاه ژرژ پیکا این نوع پیشگیری ناظر به تدابیری است که فرصت‌ها و مناسبت‌های ارتکاب جرم را کاهش می‌دهد (پرویزی، ۱۳۷۹، ۱۶). در واقع پیشگیری وضعی معطوف به اقداماتی است که در جهت کنترل بزهکاران و بزه‌دیدگان احتمالی صورت می‌گیرد و سه هدف عمده را در دستور کار خود قرار داده است:

۱. دشوار ساختن ارتکاب جرائم؛

۲. کاهش آماج‌های جرم و جاذبه‌های آن؛

۳. افزایش خطر ارتکاب جرائم.

پلیس می‌تواند در خصوص هر یک از محورهای مذکور برنامه‌ریزی کند و با پژوهش‌های علمی، کسب دانش، به‌کارگیری فناوری و همچنین روش‌های نوین، اهداف مذکور را محقق کرده و موجب کاهش بزهکاری و جرم در جامعه شود.

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

۲. **پیشگیری اجتماعی:** در تعریف پیشگیری اجتماعی، بر ایجاد تغییرات و اصلاحات فردی و محیطی که منجر به اصلاح جامعه و فرد و همچنین منجر به جلوگیری از جرم به صورت پایدار و همیشگی می‌شود، تأکید شده است. در این نوع پیشگیری هدف، هماهنگ‌سازی اعضای جامعه با قواعد اجتماعی بوده و محور اقدامات در پیشگیری، فرد است. به عبارت دیگر پیشگیری اجتماعی مجرم‌مدار و فردمدار است، درحالی‌که پیشگیری وضعی بزه‌دیده‌مدار و آماج‌مدار است. نکته مهم‌تر این‌که در پیشگیری اجتماعی از طریق آموزش، تربیت، ترغیب و تنبیه، درصد آن هستیم تا معیار شناخت اعمال خوب و بد را به فرد القا کنیم و قدرت ارزیابی و ارزشیابی عملکردش را به او بدهیم.

پیشگیری اجتماعی از اقداماتی تشکیل می‌شود که بر انواع محیط‌های پیرامون فرد تأثیر می‌گذارد. کلیه این محیط‌ها در فرآیند جامعه‌پذیری و اجتماع‌پذیری یک فرد نقش داشته و دارای کارکردهای اجتماعی هستند. هر یک از محیط‌های خانه، مدرسه، دانشگاه، دوستان و همسالان، در یک مقطع خاص زمانی بر فرد اثرات مستقیم و بیشتر داشته و فرآیند جامعه‌پذیری را در وی تسهیل می‌کند (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۱).

مبانی نظریه فرصت

در بررسی مبانی نظریه فرصت، ردپای سه دیدگاه معروف تبیین جرم به چشم می‌خورد. هر یک از این سه دیدگاه (دیدگاه فعالیت روزمره، دیدگاه الگوی جرم و دیدگاه انتخاب معقول)، ارتکاب جرم را از زاویه‌ای بررسی کرده و نهایتاً همه به این نقطه مشترک رسیده‌اند که فرصت‌های جرم اهمیت فراوانی در وقوع جرم یا پیشگیری از آن دارند. برای شناخت بیشتر مبانی نظریه فرصت جرم، ابتدا ویژگی‌های هر یک از این سه دیدگاه را مورد بررسی اجمالی قرار می‌دهیم.

۱. دیدگاه فعالیت روزمره

این نظریه توسط کوهن و فلسون (سلیمی، ۱۳۸۰، ۳۳۸) و ابتدا در بزه‌دیده‌شناسی مطرح شده و سپس در جرم‌شناسی هم مورد استفاده قرار گرفته است (نجفی

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام و ذکر تحقیقات کاربردی پلیس به تکمیلی نامجا مجاز می‌باشد

ابرنندآبادی، ۱۳۸۳، ۴۶۰). دیدگاه فعالیت روزمره بر این فرض مبتنی است که برای وقوع جرم باید میان حداقل سه عامل، تقارن زمانی و مکانی وجود داشته باشد. این سه عامل عبارتند از: وجود بزهکار احتمالی تحریک شده، وجود آماج بزه مناسب و بالاخره فقدان محافظ کارآمد برای جلوگیری از وقوع جرم.

- **وجود بزهکار برانگیخته:** نخستین شرط ارتکاب بزه، وجود بزهکار بالقوه‌ای است که شرایط موجود او را به حد کافی تحریک به ارتکاب جرم کرده باشد. این دیدگاه در راهبردهای پیشگیرانه خود، همه افراد را به نحوی مستعد بزهکاری می‌داند. یعنی حذف بزهکار بالقوه را امری ناممکن دانسته و در عوض بر سرمایه‌گذاری در زمینه دو عنصر دیگر یعنی تقلیل آماج بزه و ارتقای محافظ مؤثر از آماج جرم، تمرکز می‌کند (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۳، ۱۴۶۰).

- **وجود آماج جرم مناسب:** آماج جرم می‌تواند شخص یا مال یا مکان خاصی باشد. وجود برخی ویژگی‌ها در افراد یا اماکن یا اموال، آنان را به آماج بالقوه جرم تبدیل می‌کند و امکان بزه‌دیدگی آنان را نسبت به دیگران بالاتر می‌برد. این شرایط و ویژگی‌ها در خصوص جرائم مختلف، متفاوت است. محققان مطالعات فراوانی در خصوص شرایطی که آماج را مستعد بزه می‌کند، انجام داده‌اند و تلاش کرده‌اند تا ضابطه‌هایی را برای تشخیص موارد زمینه‌ساز بزه‌دیدگی تعیین کنند. این معیارها برای جرائم مختلف متفاوت است. مثلاً در مورد جرم سرقت تاکنون دو شاخصه تعیین شده است.

نخستین شاخصه به اختصار با ویوا (VIVA) بیان شده که از ترکیب نخستین حروف چهار کلمه لاتین تشکیل شده است و معنی آن‌ها به ترتیب عبارتند از ارزش داشتن، قابل حمل بودن، قابل مشاهده بودن و در دسترس بودن. یعنی در مواردی که مالی ارزشمند و قابل حمل بوده و در معرض مشاهده افراد متعدد گذاشته و قابل دسترسی باشد، احتمال سرقت آن بیشتر خواهد بود.

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

شاخصه دیگر که به اختصار کراود (CRAVED) بیان شده است؛ به معنی قابل پنهان کردن، قابل انتقال بودن، قابل دسترس بودن، گرانبها بودن، لذت بخش بودن و قابل مصرف بودن است. این شاخصه نیز علاوه بر معیارهای قبلی، لذت بخش بودن و قابل مصرف بودن را موجب افزایش بزه دیدگی آماج سرقت می داند.

همان گونه که گفته شد، خصوصیات آماج مستعد بزه از جرمی به جرم دیگر متفاوت است و می توان با بررسی و تحلیل جرائم، این خصوصیات را در خصوص هر جرم و در هر جامعه ای استخراج کرد. فایده عملی این مطالعات آن است که می توان از طریق شناسایی عوامل مذکور، تدابیر پیشگیرانه را سازمان دهی کرد.

- فقدان محافظ کارآمد: وجود محافظ یکی از موانع جرم به شمار می رود. منظور از محافظ هر شخص یا حیوان یا شیئی است که حضور مؤثر آن موجب بازدارندگی از جرم شود. بنابراین واحد گشت پلیس، دربان مجتمع مسکونی، همسایه هوشیار، دوربین مدار بسته، سگ نگهبان، شیشه نشکن، آژیر خطر و... همگی به عنوان محافظ عمل می کنند. آنچه خیلی مهم است، این است که در نبود محافظ، هر هدفی به طور ویژه در معرض خطر واقع مجرمانه قرار می گیرد (محمدنسل، ۱۳۸۶).

طراحی غلط محیطی شبکه های برق رسانی

ساختار غلط پلکانی تیرهای برق و احداث شبکه های هوایی خطوط فشار ضعیف در سطح کشور و سهولت دسترسی به این خطوط که عمدتاً از فلزات ارزشمند مس و یا آلومینیوم هستند، به سبب گرانی این فلزات فرصت لازم را برای بزهکار برانگیخته فراهم کرده است که به راحتی در هر زمان و مکانی به این خطوط دسترسی داشته باشند و اقدام به سرقت کنند. همچنین به سبب گسترش آماج بزه در سطح کشور در شهر و روستا، کوچه و خیابان و جاده ها تدابیر پیشگیرانه انتظامی در جهت پیشگیری از وقوع این سرقت ها چندان توفیقی نداشته است. در اولین اقدام باید شکل غلط طراحی محیطی این شبکه ها به جهت تحکیم هدف و دشوار ساختن شرایط ارتکاب جرم، اصلاح شود. همان طور که عنوان شد امنیت محصول تولید جمعی است و نیروی

هرگونه استاده از این مطالب نظر با ذکر نام و ذکر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می باشد

انتظامی موظف به حفظ وضع موجود است. بدیهی است تا زمینه پیشگیری وضعی از سرقت کابل‌های برق و شبکه‌های برق‌رسانی توسط شرکت‌های توزیع برق فراهم نیاید از نیروی انتظامی نباید انتظار داشت که امنیت شبکه‌های وسیع برق‌رسانی را در سراسر جامعه فراهم کند.

تبعات منفی سرقت تجهیزات برق‌رسانی

تخریب و سرقت شبکه‌های توزیع برق علاوه بر ایجاد خاموشی و قطع برق، به‌علت میزان تأثیر آن در ایجاد جو ناامنی در جامعه، به‌لحاظ شدت گسترش و وسعت آن از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است. به‌طور کلی می‌توان تبعات منفی سرقت کابل‌های برق و تجهیزات برق‌رسانی را بسیار سنگین و حساس دانست که علاوه بر ایجاد خسارات فراوان بر پیکره دولت، باعث نارضایتی مردم و مسئولان می‌شود و متأسفانه شاید در اکثر موارد به‌علت ناآگاهی مردم، این انتظار در جامعه ایجاد شود که نیروی انتظامی باید از روند روبه‌رشد این سرقت‌ها جلوگیری کند. وارد آمدن خسارات مادی بر پیکره دولت و جامعه و ایجاد خاموشی و اخلال در نظم و امنیت و آسایش عمومی جامعه از مهم‌ترین تبعات منفی این سرقت‌ها است که به دو مورد آن اشاره می‌شود:

۱. تبعات اقتصادی

خسارات ناشی از سرقت تجهیزات شبکه‌های برق‌رسانی را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

الف - خسارات مستقیم

برابر اعلام دفتر حقوقی شرکت توزیع برق استان لرستان قیمت هر کیلو سیم مسی در سال ۱۳۸۵ معادل ۸۷۸۵۰ ریال و دستمزد هر کیلوگرم سیم ۷۳۵۴ ریال بوده است. میزان خسارات وارد آمده به شرکت‌های توزیع برق در استان لرستان، در سال

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ به گزارش دفتر حقوقی شرکت توزیع برق استان لرستان در قالب جداول ۱ تا ۴ ترسیم شده است.

جدول شماره ۱ گزارش خسارات ناشی از سرقت سیم برق استان لرستان سال ۱۳۸۵

ردیف	محل وقوع سرقت	تعداد سرقت	وزن (به کیلوگرم)	میزان کل خسارات (به ریال)
۱	ازنا	۱۹	۱۵۴۴	۱۴۶۹۹۴۹۷۶
۲	الشتر	۴۳	۲۳۹۷	۲۲۸۲۰۳۹۸۸
۳	الیگودرز	۲۰۴	۹۶۶۵	۸۹۱۸۲۰۲۰۴
۴	بروجرد	۲۱	۷۲۲	۶۸۷۳۷۲۸۸
۵	پلدختر	۲۵	۲۱۰۵	۲۰۰۴۰۴۴۲۰
۶	خرم آباد	۷۳	۲۹۱۸	۲۷۷۸۰۵۲۷۲
۷	بخش های تابعه خرم آباد	۱۷۳	۸۲۹۰	۷۸۹۲۴۱۱۶۰
۸	دلفان	۱۷	۱۸۶۷	۱۷۷۷۴۵۸۶۸
۹	دورود	۲۲	۹۲۹	۸۷۶۶۱۱۶۲۴
۱۰	کوهدشت	۲۷	۲۰۲۱	۱۹۲۴۰۷۲۸۴
	جمع کل	۶۲۴	۳۲۴۵۸	۳۰۶۱۰۲۲۰۸۴

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می باشد

جدول شماره ۲ گزارش خسارات ناشی از سرقت سیم برق استان لرستان ۱۳۸۶

ردیف	محل وقوع سرقت	تعداد سرقت شده	وزن (به کیلوگرم)	میزان کل خسارات (به ریال)
۱	ازنا	۱۰	۱۶۱۱	۱۵۳۳۷۳۶۴۴
۲	الشر	۱۵	۶۰۸	۵۷۸۸۴۰۳۲
۳	الیگودرز	۱۲۲	۵۹۵۳	۵۶۳۵۴۶۶۷۲
۴	بروجرد	۴	۵۲۲	۴۹۶۹۶۴۸۸
۵	پلدختر	۲۶	۲۷۰۹	۲۵۷۹۰۷۶۳۶
۶	خرم آباد	۳۵۹	۱۶۲۲۵	۱۵۴۴۶۸۴۹۰۰
۷	دورود	۲۴	۲۱۶۱	۲۰۵۷۳۵۸۴۴
۸	کوهدشت	۱۷	۲۱۷۲	۲۰۶۷۸۳۰۸۸
۹	نورآباد	۱	۳۷	۳۵۲۲۵۴۸
	جمع کل	۵۷۸	۳۱۹۹۸	۳۰۴۳۱۳۴۸۵۲

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می باشد

جدول شماره ۳ گزارش سرقت تجهیزات شبکه‌های توزیع نیروی برق استان لرستان ۱۳۸۵

نوع تجهیزات سرقتی	مقدار	مبلغ خسارت
سیم مس (کیلوگرم)	۳۲۰۴۹	۳۰۵۱۱۹۲۹۹۶
سیم آلومینیوم (کیلوگرم)	۴۰۹	۹۸۲۹۰۸۸
بریکر (دستگاه)	-	-
سکینز (دستگاه)	-	-
لوازم اندازه گیری (دستگاه)	-	-
ترانسفورماتور (دستگاه)	۳۴	۹۲۶۱۰۰۰۰۰
تابلو و تجهیزات (دستگاه)	-	-
کات اوت و رقیب (عدد)	-	-
انواع چراغ (تعداد)	-	-
انوع فیوز (عدد)	-	-
رله و لوازم حفاظتی (دستگاه)	-	-
جمع خسارت این دوره (هزار ریال)		۳۹۸۷۱۲۲۰۸۴

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام و ذکر تحقیقات کاربردی پلیس به شکلی نامجا مجاز می باشد

جدول شماره ۴ گزارش سرقت تجهیزات شبکه‌های توزیع نیروی برق منطقه‌ای

استان لرستان، ۱۳۸۶ (ارقام به ریال)

نوع تجهیزات سرقتی	سیم مس (کیلوگرم)	سیم آلومینیوم (کیلوگرم)	بریکر (دستگاه)	ترانسفورماتور (دستگاه)	تابلو و تجهیزات (دستگاه)	انواع چراغ (تعداد)	کابل	کتیور ۳ فاز (دستگاه)	نتر چوبی (اصده)
مقدار	۳۱۹۵۳	۴۵	-	۲۴	۲	۵	۳۷۲	۲	۷
مبلغ خسارت	۳۰۴۲۰ ۵۳۴۱۲	۱۰۸۱ ۴۴۰	-	۸۱۰۶ ۰۰۰۰۰	۸۰۰۰ ۰۰۰	۲۷۵۰ ۰۰۰۰	۶۵۱۰۰ ۰۰۰	۷۰۰۰ ۰۰۰	۲۰۹۰ ۰۰۰۰
جمع خسارت این دوره (هزار ریال)		۳۹۵۷۴۸۴۸۵۲							

ب- خسارات غیرمستقیم

- آتش‌سوزی ترانسفورماتورها و تابلوهای برق، که با ارزش‌ترین تجهیزات شبکه‌های توزیع برق هستند؛

- ایجاد سیم‌پارگی و سوختن کنتاکتورها، فیوز و کابل کنتاکی؛

- هزینه‌های بازسازی شبکه، شامل تجهیزات و هزینه دستمزدها و سایر هزینه‌های

تحمیلی در این رابطه؛

- هزینه سوختن وسایل برقی مشترکان - که در اثر دوفاز شدن و نوسانات برقی

ایجاد شده - و خسارات واردآمده به شرکت‌های توزیع برق به‌ازای بهای تمام‌شده هر

کیلووات برق و ساعات خاموشی به‌تعداد مشترکانی که برقشان قطع شده.

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

۲. تبعات اجتماعی

شرکت‌های توزیع برق عرضه‌کننده خدمتی هستند که با رفاه عمومی جامعه ارتباط مستقیم دارد. بی‌شک وابستگی زندگی امروزی به انرژی الکتریکی به قدری است که شاید بتوان گفت که زندگی بدون آن غیرقابل تحمل باشد. همچنین ارائه خدمات سایر دستگاه‌های خدماتی وابسته به همین شرکت‌ها است؛ مانند: دستگاه‌های پمپاژ آب، پمپ بنزین‌ها، صداوسیما، سردخانه‌ها، بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، آزمایشگاه‌ها، مراکز بهداشتی، بانک‌ها، مراکز اقتصادی، فناوری‌ها و مراکز آموزشی؛ که عدم ارائه این خدمات حتی در مدت‌زمان کوتاه می‌تواند در جامعه ایجاد مشکل کند و موجب نارضایتی عمومی شده و امنیت و آسایش عمومی جامعه به خطر بیفتد.

نتیجه‌گیری

با توجه به آنچه در بررسی فوق مورد اشاره قرار گرفت، پلیس با شاخص‌های پیش‌گفته قادر خواهد بود در هر دو سطح پیشگیری موقعیت‌مدار و اجتماع‌مدار با قوت و انگیزه حضور یافته و عمل کند. به این ترتیب موجب کاهش جرم شده و از سوی دیگر موجبات کاهش هزینه‌های مادی و معنوی و حفاظت از سرمایه‌های کشور را فراهم آورد. پلیس می‌تواند با ایجاد تعامل با متخصصان امر در شرکت‌های توزیع برق نقش راهبردی خود را ایفا کرده و با مداخله پیشگیرانه، ارتکاب جرم را برای مجرمان، پرهزینه و پرخطر و میدان تخلف را برای بزه‌کاران محدود کند. پلیس باید با تبیین علل وقوع جرم در شبکه‌های برق‌رسانی، از مسئولان امر بخواهد که با اصلاح طراحی محیطی شبکه‌های برق میدان عمل را برای بزه‌کاران و سارقان محدود کنند. خطوط ضعیف برق‌رسانی در اکثر شهرها و روستاها به صورت هوایی بنا شده و جنس این خطوط از سیم مس است که امروزه هر کیلوی آن تقریباً به قیمت ۸ تا ۹ هزار تومان خرید و فروش می‌شود. برابر مستندات موجود با توجه به این که در هر خیابان حداقل ۶ برابر طول خیابان کابل وجود دارد و به راحتی در دسترس مجرمان است، به طور معمول در هر سرقت شبکه‌های کابلی، سارقان از چند کیلو تا چند تن از این شبکه‌ها را به

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

سرقت می‌برند. به راحتی می‌توان حدس زد که این مجرمان به چه مبالغی به راحتی دست پیدا می‌کنند. این موضوع باعث می‌شود سارقان حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای که گاه به صورت باندي عمل می‌کنند، با این انگیزه قوی و بدون نگرانی، همچنان به اعمال بزهکارانه خود در این خصوص ادامه دهند و شاید تنها نگرانی آن‌ها دستگیری‌شان توسط پلیس در حین سرقت باشد که آمار بالای سارقان دستگیر شده در این ارتباط خود حکایت از این امر دارد.

شرایط فوق با مبانی نظری فرصت جرم و دیدگاه‌های ذکر شده کاملاً منطبق است. به همین دلیل باید با استفاده از ابزارهای قانونی و انعکاس موضوع به مراجع ذیصلاح و طرح مسئله در شوراهای تأمین شهرستان و استان و حتی شورای امنیت کشور، شرکت‌های توزیع برق و وزارت نیرو را ملزم کرد که اولاً نسبت به متوقف کردن روند غلط ساختارهای هوایی شبکه‌های برق‌رسانی اقدام کنند و ثانیاً با اقدامات بلندمدت در راستای این سیاست‌ها، طراحی شبکه‌های هوایی را اصلاح کنند؛ زیرا این مهم‌ترین راهکار در جهت پیشگیری از وقوع سرقت کابل‌های برق است.

راهکارهای پیشگیری وضعی:

عدم احداث شبکه‌های خطوط فشار ضعیف - که معمولاً از سیم‌های مسی استفاده شده و مورد استفاده مشترکان است - به شکل هوایی و احداث آن‌ها به شیوه‌های نوین و به صورت زمینی (بدین وسیله دسترسی به آن مشکل شده و امکان سرقت این شبکه‌ها بسیار ضعیف می‌شود)؛ استفاده از پایه‌های سیمانی گرد پیش‌تینده به جای پایه‌های سیمانی تخت و پلکانی با هدف عدم دسترسی آسان به سیم‌های شبکه‌های برق؛ استفاده از کابل‌های خودنگه‌دار آلومینیومی روکش‌دار فشار ضعیف، خصوصاً در حاشیه شهرها با هدف جلوگیری از سرقت سیم و انرژی الکتریکی (شایان ذکر است در کنار سرقت کابل‌های برق و تجهیزات برق‌رسانی، سرقت انرژی

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

الکتریکی با استفاده از انشعابات غیرمجاز بیشترین لطمات و خسارات را بر پیکره شرکت‌های توزیع برق وارد می‌آورد؛ جایگزینی شبکه‌های فشار متوسط و استفاده از ترانسفورماتورهای کم‌ظرفیت و حذف تدریجی شبکه‌های فشار ضعیف، با هدف جلوگیری از سرقت سیم‌های مسی و کاهش تلفات (زیرا سیم‌های مورد استفاده در این شبکه‌ها ترکیبی از آلیاژهای فولادی و آلومینیومی است و سرقت آن‌ها برای مجرمان پرهزینه و پرخطر خواهد بود و از طرفی ارزش اقتصادی چندانی نیز نخواهد داشت)؛ برق‌دار کردن سریع شبکه‌های تازه تأسیس؛ ایمن‌سازی درب‌های ورودی پست‌های زمینی و نصب قفل از داخل با تعبیه درب کشویی (زیرا در حال حاضر تعدادی از سارقان حرفه‌ای با استفاده از دیلم، درب پست‌های زمینی و جعبه اتصال شبکه کابلی را باز می‌کنند و امکان سرقت را با این شرایط برای خود به راحتی مهیا می‌سازند)؛ استفاده از آژیرهای الکترونیکی موجود، خصوصاً در حاشیه شهرها برای جلوگیری از سرقت سیم برق.

راهکارهای پیشگیری انتظامی:

بلوک‌بندی حوزه استحفاظی کوپ‌ها و توجه ویژه به شبکه‌های هوایی خطوط فشار ضعیف به‌ویژه در نقاط آلوده و جرم‌خیز و حواشی و نقاط کور؛ هماهنگی اقدامات پلیس‌های تخصصی با کوپ‌ها در جهت پیشگیری از سرقت کابل‌های برق؛ ایجاد تعامل و هماهنگی بیشتر بین کوپ‌ها در جهت پوشش هرچه بیشتر و بهتر حوزه استحفاظی؛ استفاده از گشت‌های تلفیقی بین نیروهای انتظامی، نیروی شرکت‌های توزیع برق، با استفاده از خودروهای شخصی این شرکت‌ها به‌صورت شبانه‌روزی؛ شناسایی مال‌خرها و تحت کنترل قرار دادن آن‌ها؛

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

تجدید نظر در صلاحیت پیمانکاران مرتبط با شرکت‌های توزیع برق و احراز صلاحیت آنان و صدور کارت شناسایی مدت‌دار یک‌ساله برای آن‌ها؛ شناسایی مراکز خرید سیم‌های اسقاطی و ذوب فلزات با هماهنگی اداره اماکن پلیس امنیت و تحت نظارت قرار دادن آن‌ها به‌صورت محسوس و غیرمحسوس؛

شناسایی ضایعات‌فروشی‌ها و نان‌خشکی‌ها و خریداران وسایل مستعمل و تحت کنترل قرار دادن آن‌ها؛

پرداخت حق کشف به کاشفان بر اساس بخش‌نامه شماره ۳۴۳۳۹/۵۰/۱۰۰ وزارت نیرو؛

شناسنامه‌دار کردن سارقان کابل‌های برق و کنترل آنان از راه‌های مختلف؛

کنترل خودروها مخصوصاً وانت که به کارگاه‌های ذوب فلزات تردد می‌کنند؛

اخذ تعهد از مسئولان کارگاه‌های ذوب فلزات و تفهیم عواقب خرید و ذوب سیم‌های سرقت‌شده شبکه‌های برق و تفهیم نحوه همکاری با پلیس؛

محرومیت محکومان به سرقت تجهیزات شبکه‌های برق از اعطای مرخصی با هماهنگی دستگاه قضایی؛

پلمپ کارگاه‌های بدون مجوز ذوب فلزات و برخورد قانونی با مسئولان مربوط.

راهکارهای پیشگیری اجتماعی

همسو کردن اقدامات مثبت نهادهای اجتماعی با محوریت پلیس؛

جلب مشارکت‌های مردمی در جهت اعمال نظارت عمومی در خصوص کنترل محیط خودشان (در بعضی از مواقع سارقان کابل‌های برق به‌صورت بانندی عمل می‌کنند و حتی در ساعات اولیه صبح با مأمور جلوه دادن خود، با تجهیزات و خودروهای لازم وارد عمل شده و خطوط یک خیابان یا محله خلوت را قطع و سرقت کرده‌اند. ازاین‌رو با ارائه آموزش‌های لازم از طریق

هرگونه استاده از این مطالب فقط با ذکر نام دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا مجاز می‌باشد

رسانه‌های گروهی می‌توان میزان دقت و هوشیاری و حساسیت مردم را در این زمینه بالا برد).

در پایان قوه محترم قضائیه با سیاست‌های سخت‌گیرانه کیفری برابر بخش‌نامه شماره ۱/۷۹/۱۳۵ مورخه ۷۹/۸/۲۹ ریاست محترم قضائیه، با اختصاص شعب ویژه و قضات مجرب می‌تواند نسبت به رسیدگی سریع و قاطع به پرونده‌های سرقت شبکه‌های توزیع برق اقدام فوری را به‌عمل آورده و با سیاست‌های سخت‌گیرانه کیفری در این خصوص، خود به‌صورت مؤثر، اقدامات بازدارنده لازم را در جهت مقابله با این نوع سرقت‌ها - که با امنیت عمومی و رفاه و آسایش اجتماعی ارتباط دارند - انجام دهد.

فهرست منابع

- ابراهیمی، شهرام (۱۳۸۳)، تحولات مدیریت پیشگیری از جرم.
- سلیمی، علی؛ داوری، محمد (۱۳۸۰)، جامعه‌شناسی کجروی، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه، چاپ اول.
- صفاری، علی (۱۳۸۰)، مجله نظری پیشگیری از وقوع جرم، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۳۳-۳۴.
- گوردون، هیوز (۱۳۸۰)، پیشگیری از جرم (کنترل اجتماعی و... مدرنیته)، مترجمان علیرضا کلدی؛ دکتر محمدتقی جعشایی، سازمان بهزیستی کشور و دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی.
- محمدنسل، غلامرضا (۱۳۸۶)، اصول و مبانی نظریه فرصت جرم، فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
- معین، محمد (۱۳۸۱)، فرهنگ فارسی معین، جلد ۵، تهران، امیرکبیر.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۸۳)، تقریرات درس جرم‌شناسی، مجموعه دوجلدی، به‌کوشش شهرام ابراهیمی.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین (۱۳۸۱)، تقریرات جرم‌شناسی کارشناسی ارشد.
- نیازپور، امیرحسین (۱۳۸۲)، پیشگیری از بزهکاری در قانون اساسی و لایحه پیشگیری از وقوع جرم، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۵.